

OKÉNKO

D O F A R N O S T I

V Y D Á V Á F A R N O S T S V . V Á C L A V A V L E T O H R A D Ě

Ročník XXV.

Duben 2016

číslo 4

Útržek ptačího rozhovoru v ranní trávě,
louže

a labutě s šedými mláďaty
jestli to není víc
než lidé

Ale jak tomu čelit
když jsem snad povolán
k mluvení k lidem
mé lásky ptáci
vaše zběsilé cvrlikání

Ivan M. Jirous

Úvodem

Blahopřeji Vám k Velikonocům! Daniel se zastal nespravedlivě stíhané Zuzany (Da 13: 44n), Ježíš se ujímá spravedlivě stíhaných - tedy i nás. Každému, kdo si přizná svá selhání a rád by se změnil, nabízí milosrdenství.

Mrzí nás, že naše společnost hrubne a vzdává se myšlení. Nadáváme na rozkrádání miliónů, ale vzdali jsme se odpovědnosti za nemorální politiky, které jsme si zvolili. Jejich jednání je pro mnoho lidí dokonce omluvou za vlastní jednání. Svědomí lze umrtvit jako nerv v zubu. Slušnost nikdo nevyžaduje. „Kdo lže, ten krade“ (nejen pravdu), říkali moudří. Kdo se nestaví za spravedlnost, po kouskách prodává sám sebe a bude prodán mocnými.

V zámeckém parku už kvetou i kandíky.

/v

GENIALITA PRŮMĚRU

Včera jsem četl pomluvu, že kancléřka Merkelová byla „informátorkou StaSi“ to jest: udavačkou za komunistické éry. Nejneoblíbenějším člověkem v Rusku je pan Gorbačov, jediný lidský zjev zvláště v posledním století dějin Ruska. A co u nás? Nejznámějším Čechem ve světě je Václav Havel, pro mnoho Čechů snílek, lenoch, sukničkář, alkoholik. (Ještěže jsme žili v jeho blízkosti zde v Trutnově a víme, jaká je pravda!) Křesťanská strana na Slovensku dostala 4 procenta hlasů, přestože je tam 85 % křesťanů! Svět ztratil dech, když mu papež František předvedl život podle evangelia - jenže prorok, jak známo ze slov Kristových, není u svých vlastních v oblíbeně... Když vidím miliardáře Trumpa, jak sklízí body při své prezidentské kampani, divím se, že se stále ještě „genus homo“ nazývá „sapiens sapiens“... Ještěže mám už těch 85!

Jan Rybář

Nikdy neuléhám, aniž bych měl na paměti, že tu třeba navzdory svému mládí zítřka již nebudu, a přítom nikdo z těch, kdo mě znají, nemůže snad říci, že navenek působím mrzutým nebo smutným dojmem. Denně svému Stvořiteli za tento blažený stav ducha děkuji a z celého srdce jej přeji všem svým bližním.

W.A. Mozart otcí

4.4. 1787, čtyři roky před svou smrtí

Při velikonoční večeři vypravuj synu svému o vysvobození z Egypta: Dnešní slavnosti děkujte za to, co pro mne Hospodin učinil, když jsem vyšel z Egypta. Tak zní příkaz Tóry, podle něhož se rok co rok scházíme v měsíci nisanu, abychom sobě, svým dětem a svým blízkým připomínali mocné činy Boha Izraele, který nás rukou silnou a vztaženou paží vyvedl z egyptské poroby ke svobodě. To však není pouze minulost, Tóra neříká, co pro ně Hospodin učinil, ale co pro mne Hospodin učinil. Každá generace je povinna považovat se za tu, která je vyváděna z egyptského otroctví. V každé generaci proti nám vystávají nepřátelé, aby nás zahubili, avšak Hospodin nás v každé generaci vytrhuje z jejich rukou. Boží milost a milosrdenství vůči Izraeli nejsou ničím minulým, co se stalo a pominulo. Jsou stále přítomné a tak jako Bůh vždy odpovídal na prosby svého lidu a vyslyšel jeho volání, tak vyslyší i to poslední, s nímž se na Něho obracíme na konci sederového obřadu.

Člověk je člověkem jen v okamžiku, kdy rozezná dobré od zlého, správné od nesprávného a spravedlivé od nespravedlivého.

Arnošt Lustig

Lhostejnost je největším zlem, které sužuje lidstvo.

Matka Tereza

Naděje není přesvědčení, že něco dobře dopadne, ale jistota, že něco má smysl, bez ohledu na to, jak to dopadne.

Václav Havel

Z duše nenávidím vaše novoluní a slavnosti, jsou mi jen na obtíž, jsem vyčerpán, když je musím snášet. Když pozvedáte ruce k modlitbě, zakrývám si před vámi oči. Ať se modlíte sebevíc, neslyším. Vaše ruce jsou celé od krve. Omyjte se, očistěte se, odkliděte mi své zlé skutky z očí, přestaňte páchat zlo. Učte se činit dobro. Hleďte právo, zakročte proti násilníku, dopomozte k právu sirotkovi, ujímejte se pře vdovy. Pojďte, projednejme to spolu, praví Hospodin. I kdyby vaše hříchy byly jako šarlat, zbělejí jako sníh, i kdyby byly rudé jako purpur, budou bílé jako vlna. (Iz 1,14-18)

K tomuto textu František řekl:

Kde je odmítán Bůh, kde je odmítáno Jeho otcovství, tam už nelze žít, bytí ztrácí svoje kořeny, všechno se kazí a obrací vniveč. Ale i tato bolestná situace je vztážena k záchraně. Zkouška přichází, aby lid mohl zakusit hořkost toho, kdo opouští Boha, a konfrontovat se tak s neútešnou prázdnotou volby smrti. Utrpení, nevyhnutelný důsledek sebezničujícího rozhodnutí, má přimět hříšníka k reflexi, aby se otevřel obrácení a odpuštění.

A toto je cesta božského milosrdenství: Bůh nám neodplácí podle našich vin (Ž 103,10). Pokárání se stává nástrojem nabádajícím k zamyšlení. Stává se tak zřejmým, že Bůh svému lidu odpuští, prokazuje mu milost, neníčivě odchnou, ale stále ponechává bránu naděje otevřenou. Záchrana v sobě zahrnuje rozhodnutí naslouchat a nechat se obrátit, avšak zůstává stále darem daným zdarma. Pán tedy ve svém milosrdenství ukazuje cestu, která nespočívá v rituálních obětech, ale je spíše cestou spravedlnosti. Bohoslužebný kult je kritizován ne proto, že by byl sám o sobě zbytečný, nýbrž proto, že se stává náhražkou obrácení; stává se výrazem snahy člověka o svou vlastní spravedlnost, vytváří klamně přesvědčení, že spása je působena obětmi a nikoli božským milosrdenstvím, které odpuští hřích. Pro lepší porozumění: když se někdo nemocný, jde k lékaři; když se někdo cítí hříšníkem, jde k Pánu. Pokud však namísto k lékaři jde k čaroději, neuzdraví se.

V Lukášově evangeliu (11,14-23) Ježíš čelí těm, kteří studovali Písma, učitelům Zákona, kteří znali teologii, ale byli tak velice uzavření, že obviňovali Ježíše z toho, že »vyhání zlé duchy s pomocí vládce zlých duchů«. Naproti tomu zástupy žasly, věřily v Ježíše! Měly srdce otevřená; nedokonalá, ale otevřená. Teologové však zaujímali odmítavý postoj! Stále vymáhali vysvětlení, aby nemuseli chápat, a žádali od Ježíše znamení z nebe. Ježíš byl tím, kdo se musel ospravedlnovat z toho, co dělal. Takový je příběh věrnosti, která selhala. Jsou to příběhy uzavřených srdcí, která nenechávají vstoupit Boží milosrdenství a zapomněla slovo »odpuštění«. – Neříkají: »Odpusť mi, Pane!«, poněvadž se nepovažují za hříšníky, ale pokládají se za soudce druhých. Je to staletý příběh! Selhání věrnosti vysvětluje Ježíš několika jasnými slovy, jimiž rozmluvu s pokrytci končí: »Kdo není se mnou, je proti

František se zúčastnil předvelikonoční duchovní obnovy římské kurie. Meditace na téma „Obnažené otázky evangelia“ vedl řeholní kněz Ermes Ronchi. Začal textem:

„Ježíš se obrátil a viděl, že za ním jdou dva muži. Zeptal se jich: Co byste chtěli?“ (J 1,38) Ježíš vychovává k víře spíše prostřednictvím

mně“. To je jasné! Buď jsi otevřeností svého srdce věrný Bohu, který je věrný tobě, anebo jsi proti Němu: „Kdo není se mnou, je proti mně“.

V Bibli je srdce nejen orgánem, v němž sídlí city, ale také orgánem duchovních kvalit, rozumu a vůle. Vycházejí z něho rozhodnutí, myšlení a jednání. Moudré volby, otevřené pohybu Ducha svatého, zasahují také srdce. V něm se rodí dobré skutky, ale také pochybení, když odmítáme pravdu a podněty Ducha svatého. Srdce je zkrátka syntézou lidství vytvarovaného rukama samotného Boha (sr. Gn 2,7), na něž jeho Stvořitel pohlíží s jedinečným zálibem (sr. Gn 1,31). Do lidského srdce Bůh vlévá svou vlastní moudrost.

Naše lidství je jedinečné a v Božích očích převzácné! Proto první přirozenost, kterou musíme uchovávat, aby přinášela plody, je právě naše lidství. Musíme mu dodávat čistý vzduch svobody a oživující vodu pravdy, chránit je před jedem egoismu a lži. Z úrodné půdy našeho lidství pak bude moci vyrašit velká rozmanitost ctností.

V oblasti etiky nestačí normy. Vědecké poznání a technické nástroje schopné podpořit lidský život v situaci, kdy je slabý, dnes nechybí. Co však někdy chybí, je lidskost.

Dobré jednání totiž není správnou aplikací etických poznatků, nýbrž předpokládá skutečný zájem o křehkého člověka.“

V projevu před Evropským parlamentem v Štrasburku v listopadu 2014 František řekl: Pokud se chce Evropa omladit, musí najít své kulturní kořeny. Evropa má ze všech západních zemí nejsilnější a nejhlubší kořeny. Prostřednictvím kolonizace se rozšířily také do nového světa. Zapomínáním na své kořeny se však Evropa oslabila.

6.března František prohlásil: Jako konkrétní znamení úsilí o pokoj a život bych rád s uznáním zmínil iniciativu humanitárních koridorů pro uprchlíky, jež byla nedávno zavedena v Itálii. Tento projekt, ve kterém se pojí solidarita a bezpečnost, umožňuje pomáhat lidem, kteří prchají před válkou a násilím, jako například uprchlíků, kteří již byli přepraveni do Itálie a mezi nimiž jsou děti, nemocní, postižení, vdovy s dětmi a staří lidé. Těší mne také, že tato iniciativa je ekumenická, poněvadž ji podporuje Komunita sant'Egidio, Federace italských evangelických církví a valdenská a metodistická církev.“

otázek, než užitím asertivních slov. Evangelia obsahují více než 220 Pánových otázek. Dotazování je typem nenásilné komunikace, která druhého nechce umlčet, nýbrž zamýšlí s ním navázat dialog a zaujmout ho, přičemž mu zároveň ponechává svobodu. Ježíš je ztělesněním otázky, protože jeho život a smrt se nás dotazují na konečný smysl věcí. Ptají se nás na to, co činí život šťastným. A odpovědí je stále Ježíš.

Pán se nás dotazuje na naši nejsilnější touhu. Nevyzaduje především oběti a odříkání, nechce, abychom se obětovali na oltář povinností a námahy, nýbrž abychom vstoupili do svého srdce a pochopili, co si nejvíce přejeme a kvůli čemu jsme šťastní. Zaujetí pro Boha se rodí z objevu Kristovy krásy. Bůh nás nepřitahuje svou mocí, věčností nebo dokonalostí, nýbrž nás láká Kristovou tváří a jeho příběhem pravé svobody a lásky. Víra tedy spočívá v hledání Boha, který vnáší do srdce radost, svobodu a plnost. Naší úlohou je pak hlásat Boha, který je krásný, zajímavý, žádoucí. Možná jsme Boží tvář ochudili svým hrabáním se v ubohostech, minulosti a hříchu. Možná jsme zvěstovali Boha hodného úcty a klanění, avšak nikoli Boha, který strhuje a plete se nám do života, směje se a hraje si se svými dětmi. Bůh tak v našich kostelech umírá nudou, a je na čase navrátit mu jasnou tvář Toho, kdo je předmětem naší touhy, potěšení a zálibení. Pouze takto budeme pít u pramenů světla a staneme na pokraji věčnosti. Ptejme se tedy, co bychom chtěli a za kým jdeme? Hledáme Boha, po kterém lze toužit, kráčíme za Tím, kdo obšťastňuje srdce.

Církev by měla dokázat ustoupit do pozadí, aby při svém hlásání vždy dávala zazářit Boží tváří, a nikoli sama sobě.

Ježíš se ptal svých učedníků: „Za koho mě pokládáte vy?“ Sděluje jim, že se nemají spokojit s tím, co o něm říkají lidé, protože víra se nevyvíjí díky tomu, co zaslechla jinde. Odpověď, kterou Ježíš hledá, nejsou slova. Hledá lidi. Nikoli definice, nýbrž zaujetí: „Co se ti stalo, když jsi mne potkal?“ Ježíš je učitelem srdce – neudílí lekce, nepodsouvá odpovědi, nýbrž tě jemně navádí, abys hledal ve svém nitru. Byl bych rád, kdybych mohl odpovědět: „Setkání s tebou byla největší výhra mého života! Jsi to nejlepší, co mne mohlo potkat!“

„Kdo pro tebe jsem?“ - je otázka, kterou si kladou zamilovaní.

Je zajímavé, že se Ježíš neuchyluje k žádné indoktrinaci. Učedníci se nemusejí obávat, že na daný dotaz existují předem schválené odpovědi. Není tu třeba odříkat krédo, protože Ježíše především zajímá, zda se jeho učedníci otevřeli v srdci. Tvrzení, které pronášá Petr: „Ty jsi Mesiáš, Syn živého Boha“ - je pravdivé pouze tehdy, pokud v nás žije Kristus. Naše srdce může být kolébkou Boha či jeho hrobem.

Až do chvíle, kdy tichem pronikla slova: „Syn člověka bude zabit“, učedníci nevěděli, co se jejich Mistru má stát. Právě proto jim Ježíš

k jídlu. Ježíš však učedníky vyzývá, aby sami nasýtili zástupy. Na jejich námitky klade otázku: „Kolik chlebu máte?“ a poté přikazuje: „Jděte se podívat!“

Ježíš je velmi praktický, vyžaduje „dobré účetnictví“, a to stále. Tatáž prověrka se požaduje po všech dnešních učednících a také po mně: Kolik máš? Kolik peněz, kolik domů? Jakou máš životní úroveň? Běžte se podívat a prověřujte! Kolik klenotů a prstenů ve tvaru kříže?

Církev se nesmí bát transparentnosti, nemá se obávat jasného přehledu o svých chlebech a rybách, svých statcích.

S průhledností přichází pravost. A kde je pravost, tam je také svoboda.

Ježíš byl svobodný, protože se nikým nedal koupit a nikdy nevstoupil do paláců mocných – byl tam přiveden jako vězeň.

Když pravá svoboda chybí, začíná se zdržovat a hromadit majetek. Jako některé řády, které svou jistotu, nahlonanou krizí povolání, hledají v majetkové správě. Ježíšovou logikou je však dar.

rozhodně ukládá, aby nic neříkali lidem. Je to strohé nařízení, které se týká celé církve.

Někdy jsme totiž hlásali Boha s pokřivenou tváří.

My, duchovní, jsme navenek všichni stejní – tatáž gesta, slova a odění. Lidé se však ptají na naši osobní zkušenost s Bohem. O Kristu se nedá mluvit, s ním je třeba žít. Nejsme prostředníci mezi Bohem a lidstvem, pouze Ježíš je pravým prostředníkem. Naším úkolem je připravit mu cestu – jako Jan Baptista – a pak ustoupit stranou.

Pomyslete na krásu církve, která nemíří reflektory sama na sebe, nýbrž na někoho Jiného. Zde máme před sebou ještě dlouhou cestu umenšování!

Mnoho lidí, přes velké těžkosti svého života, kráčí směrem k dobrému, radostnému a tvořivému životu. K životu, který nás stojí houževnaté úsilí a vytrvalost. Tato cena však obnáší také něhu a světlo, protože Kristus třetího dne vstane z mrtvých.

Křesťanský lid nejvíce zraňuje, když duchovenstvo lne k penězům. Naopak nejvíce oceňují, když se církev dělí o svůj chléb s potřebnými. Existují lidé, kteří hladovějí natolik, že pro ně má Bůh výlučně podobu chleba. Církev obléhá miliony chudých, kteří vztahují ruce po jídlu, a nikoli náboženských definicích.

V evangelijním čtení o rozmnožení chlebů a ryb učedníci Ježíše žádali, aby rozpustil zástupy, které si měly po okolí obstarat něco

Evangelní „milovat“ lze střídavě přeložit jako „dávat“. Zázračné rozmnožení vypovídá o tom, že Ježíš nehledí na množství chleba, nýbrž na jeho sdílení:

Když se podle tajemného božského pravidla můj chléb stává tvým chlebem, také malé množství náhle postačuje. Hlad začíná tehdy, když k sobě tisknu svůj chléb, když sytý Západ pevně svírá svůj chléb, ryby i statky. Je možné nasytit celou zemi, protože chleba máme dostatek. Není třeba jej rozmnožovat, stačí jej rozdat a začít sami od sebe. Neposlouží nám zázračné rozmnožení, nýbrž je nutné zvítězit nad Goliášem sobectví, plýtvání jídlem a hromadění malou hrstkou lidí.

„Dávejte a dostanete - míru dobrou, natlačěnou, natřesenou a vrchovatou...“ Tento Ježíšův příslib obsahuje tajemnou a nesmírnou ekonomii daru a stonásobku, která přebíjí jakýkoli rozpočet. To mne utěšuje. Dozvídáme se tak, že konečná pravda se řídí logikou daru, a nikoli logikou observance. Poslední otázka totiž bude znít: Dal jsi životu málo, anebo hodně? Na tom závisí náš život – a nikoli na statcích, protože ke změně světa stačí pět darovaných chlebů.

Zázrak je oněch pět chlebů a dvě ryby, které vznikající církev s důvěrou vkládá do Kristových rukou, aniž by kalkulovala a ponechala si něco stranou na vlastní večeři. Je to málo, ale dává vše, co má – veškerý pokrm učedníků, který je kapkou v moři. Avšak ona kapka může dát životu smysl a naději.

Když pak budete kralovat po mně, ozdobení korunou královskou, pomněte, že i já jsem kraloval před Vámi a že jsem obrácen v prach.... Co je platná urozenost aneb hojnost věcí, není-li přidáno čisté svědomí s pravou vírou....

Budete-li nenávidět lakomství, poplyne Vám bohatství, k němu však nepřikládejte svých srdcí, ale shromažďujte si poklady moudrosti.

Úmysly nepřátel vašich Bůh rozptýlí a naučí Vás konat spravedlnost a právo. Zjeví Vám tajemství, naučí Vás zkoumat spravedlivě a muž chytří neukryje špatnosti své před obličejem vašim, poněvadž duch moudrosti a rozumu Páně bude ve Vás.

Karel IV.: Vita Caroli

Sidkijáš řekl, že každý, kdo věří v Boha, musí mít šestnáct ctností:

1. Znáť Boha a jeho anděly.
2. Rozlišovat dobro a zlo.
3. Poslouchat krále.
4. Ctít rodiče.
5. Činit lidem dobře.
6. Dávat almužnu chudým.
7. Ujímat se cizinců.
8. Horlivě se ucházet o službu Bohu.
9. Vyhybat se tělesné lásce mimo manželství.
10. Být trpělivý.
11. Mluvit pravdu.
12. Být spravedlivý.
13. Být svobodný.
14. Chválit Boha za jeho dobrodiní.
15. Děkovat Bohu za jeho skutky.
16. Být ostýchavý, uměřený a jen mírně soupeřivý.

Karel IV.: Morality

Pastor Lochem, předseda Rady švýcarských protestantských církví při návštěvě u Franiška 5. března řekl: Chceme si připomínat to, o co reformace usilovala, a ne to, co udělala. Chceme to aktualizovat v naší době, protože reformaci v podstatě šlo o otevření našich názorů pro Krista, který má být zdrojem naší víry. Dnes potřebujeme totéž. Na druhé straně musí být podstatným prvkem oslav výročí reformace jednota Kristova těla. Musíme k ní dospět. Ve Švýcarsku jsou dnes dva miliony protestantů a tři miliony katolíků. Všichni společně tvoříme naprostou většinu obyvatelstva. Potřebujeme ale jednotu. A je velmi důležité, aby existovala viditelná, veřejná znamení této jednoty. Doufám, že v příštím roce k tomu dojde.

Ve věku 86 let zemřel rakouský dirigent, celista a hudební publicista Nikolaus Harnoncourt. „My, hudebníci, vlastněme mocný, téměř posvátný jazyk. Musíme dělat vše proto, aby nezaniknul ve víru materialismu. Umění není jakýsi okrasný doplněk, nýbrž pupeční šňůra, která nás spojuje s Bohem.“

JEŽÍŠ NENÍ OŽIVLOU SOCHOU

Jak s dětmi hovořit o Ježíšově utrpení, smrti a vzkříšení? Hodně záleží na tom, jak jim rozumíme my sami, říká Pavel Kuneš.

Jak přiblížit dětem poměrně drastický pašijový příběh? Do jakých detailů jít?

Jak vysvětlit něco dětem, bývá někdy obtížné. Vysvětlit dítěti můžete pouze to, čemu rozumíte. Teprve když jsem sám něco pochopil, najdu způsob, jak své zjištění předat dál. Základní otázkou zůstává, zda a čemu rozumím, nikoli jak to mám říci. Velikonoční události jsou vyvrcholením Ježíšova díla a skrývají v sobě mnoho sdělení. Pašijové události tvoří významnou část evangelií, ale mnoho podrobností do křížových cest si lidé dodali sami.

Například?

Nevíme, jak Pán Ježíš vypadal. Nejstarší zobrazení ho představují jako mladého a bezvousého. V evangeliích není ani napsáno, jak vypadal kříž. A nápis na kříži uvádějí dokonce ve čtyřech verzích! Zobrazit Pána Ježíše na kříži nikoho ani nenapadlo. Podobně jako by dneska bylo neuctivé namalovat Miladu Horákovou na šibenici. Z prvních křesťanských staletí neznáme žádné zobrazení trpícího Krista. Pokud se kříž někde ukázal, byl jako vítězné znamení bez jeho osoby. Později stál před ním Pán Ježíš živý jako vítěz. Tisíc let křesťané zobrazovali kříž jako znamení vítězství Ježíše nad zlem. Prohlédněte si křížek nalezený při vykopávkách na Velké Moravě! Zdůrazňovat Ježíšovo utrpení jako třeba ve filmu Mela Gibsona Umučení Krista jenom odvádí pozornost od jeho díla a probouzí vášně a nenávisť. Způsobuje to nezájem a lhostejnost, podobně jako televizní zprávy, kde jsou válečná utrpení stejně vážná jako kurz eura a počasí.

Děti často mohou brát Ježíšovo utrpení jako něco děsně nespravedlivého.

Spravedlivé to určitě nebylo. Spravedlnost nepatří k tomuto světu. Bylo tomu tak vždycky. Starí latiníci říkali, že nejvyšší lidská spravedlnost se může stát nejvyšším bezprávím. Ani dnes nejsou zákony schopny zajistit spravedlnost pro každého. Usilujeme o ni, ale hlavně spoléháme na konečnou spravedlnost Boží.

Pán Ježíš zcela dobrovolně a s vědomím, co ho čeká, přijal roli a úkol Mesiáše. Dokonale to popsal Izaiáš. Ježíš věděl i o všech titulech, které byly Mesiáši připisovány: bude knězem, prorokem a králem. Tehdy bylo pro mnohé lidi nepochopitelné, jak tyto role převedl do svého života. A tak místo aby zabíjel zviřata k oběti, což bylo kněžskou prací, nechal zabít sám sebe. Místo aby pokračoval v Mojžíšově zákonodárném

díle, jak bylo předpovězeno, nechal se Zákonem zlořečit, když byl pověšen na kříž. A titul krále, který mu lidé dávali? To není vládece s absolutní mocí, nýbrž ten, který slouží, ten poslední. Ten se zástěrou při službě ostatním.

Jak dětem vysvětlit Vzkříšení, které je mimo naši zkušenost, aby to nebraly jako pohádku?

Jednoduchá odpověď zní: Měl oslavené tělo, které nepodléhalo obvyklým zákonům. Naučte se ji nazpaměť, a máte svatý pokoj.

Lepší odpověď je tato: Pinchas Lapide, židovský badatel, který obdivoval Pána Ježíše, napsal, že Bibli je možné brát buď doslovně, nebo vážně. Doslovná četba je snazší, jenže vede k pohádkovému vyznění textů. Umrtvuje člověka a nevede k pokojnému životu. Brát Bibli vážně znamená přemýšlet, oč běží, jaké je jádro každé výpovědi a jeho důsledky pro mě. „Co tím chtěl básník říci?“ je někdy obtížné pro školáky i dospělé. Jsem ve stejném nebezpečí jako David s Nátanem!

Co je pro vás důležité z Ježíšova Vzkříšení?

Jeho živost a nepochopitelná blízkost. Jeho přátelé ho po třech dnech nepoznávali, ačkoli já blízké lidi poznám i po třiceti letech! Zjistili, že není jako pozlacená socha, jako nedotknutelný vítěz. Začali ho poznávat v docela neznámých lidech. Postupně si uvědomili, jak hlubokou pravdu jim Ježíš kdysi vštěpoval: Nebude oživlou sochou k uctívání. Bude s nimi stále přítomen v lidech.

Co byste doporučil rodičům jako pomůcku či inspiraci, kterou by mohli využít při přípravě potomků na letošní Velikonoce?

Dal bych jim domácí úkol. V našem rozhovoru jsou zmíněna níže uvedená místa z Bible. Vyhledejte si je – a co se vám zalíbí, dětem vyprávějte. Snad s nimi ještě stačíte nařezat proutky a obarvit vajíčka.

Domácí úkol pro rodiče tedy zní: J 14–17; J 13,1n; Mt 27,37; Mk 15,26; L 23,38; J 19,19; Mt 26,36n; Iz 53,1n; Žd 3,1; Dt 18,18; J 1,49; 2 Sa 11–12; Dt 21,23 + Ga 3,13; Mt 25,31–46; Mt 28,20; L 24,13n; J 20,11n.

KT 14/2016

UKRAJINCI NEJVÍC DŮVĚŘUJÍ CÍRKVÍM

Rozhovor s patriarchou Ukrajinské řeckokatolické církve Svatoslavem Ševčukem

V jaké situaci je dnes na Ukrajině řeckokatolická církev?

Naše Ukrajinská řeckokatolická církev byla znovu vzkříšena před pětadvaceti lety. Předtím, za dob Sovětského svazu, jsme byli zakázanou, pronásledovanou, nelegální církví a působili jsme v katakombách. Za tu dobu jsme získali znovu stejný počet kněží, jaký jsme měli před likvidací. Letos uplyne sedmdesát let od roku 1946, kdy byla naše církev zlikvidována. Tenkrát jsme měli na tři tisíce duchovních a tohoto počtu jsme znovu dosáhli až nyní. Před likvidací jsme působili na stejném území jako v době rakousko-uherské monarchie. Měli jsme tři biskupství na západní Ukrajině. Dnes máme dvacet biskupství a čtyři metropole po celé Ukrajině. To znamená, že se naše církev za těch pětadvacet let výrazně rozvinula; působíme na západní, střední i jižní Ukrajině, biskupství máme i na Krymu. A velmi důležité je, že se vedení církve přestěhovalo ze Lvova do hlavního města Ukrajiny, do Kyjeva.

Proč předtím vaše církev působila jen na západní Ukrajině?

Původně, ve středověku, měla naše církev centrum v Kyjevě, ale to území postupně zabíralo ruské impérium a první, co vždycky likvidovalo, byla řeckokatolická církev. Zachovali jsme se tedy jen na západní Ukrajině a teď jsme se konečně mohli vrátit domů.

Jaký vliv měla a má tato historie na vztah věřících k Moskvě?

Velmi nejednoduchý. Vráťim se ještě do složitější historie: Moskevská církev byla původně dceřinou církví Kyjeva a ve čtrnáctém a patnáctém století se postupně rozšiřovala z Kyjeva na území dnešního Ruska. Po Florentské unii z roku 1439, když se metropolita Isidor stal kardinálem římské církve, tento krok nepodpořila část moskevského carství. Od té doby se Moskva snažila odtrhnout od Kyjeva, a tak vznikla moskevská metropole, ze které se v roce 1589 stal patriarchát. Ta část církve, která zůstala v rámci kyjevské metropole, se rozhodla, že nechce být součástí moskevského patriarchátu, a v roce 1596 podepsala unii s Římem.

Na Ukrajině ovšem působí i další pravoslavné církve. Jaké s nimi máte vztahy?

Ano, na Ukrajině dnes existují tři pravoslavné církve – Ukrajinská pravoslavná církev moskevského patriarchátu a dvě nezávislé pravoslavné církve: Ukrajinská pravoslavná církev kyjevského patriarchátu a Ukrajinská autokefální pravoslavná církev. V devadesátých letech, když se vrátila náboženská svoboda, existovalo mezi církvemi určité napětí, protože se všechny snažily získat nazpět majetek, o který v předcházejícím období přišly. Hlavně šlo o kostely. Zejména na západní Ukrajině se řeckokatolíci snažili získat své chrámy, které jim v roce 1946 zabavil Sovět-

ský svaz. Za těch dvacet pět let jsme se ale naučili žít v poklidu. A nejen žít vedle sebe, ale i vzájemně spolupracovat. Kdyby se Moskva nevměšovala do vnitřních záležitostí ukrajinských církví, žádné problémy by nevznikaly. Řeknu vám malý příklad. Dnes je na západní Ukrajině víc pravoslavných kostelů, než bylo za Sovětského svazu. Naše církev tedy nijak neohrožuje existenci pravoslavných církví. Svatý Jan Pavel II. proto právem označil Ukrajinu za laboratoř ekumenismu.

V jakém rozsahu se od dob komunismu na Ukrajině obnovila náboženská víra?

Podle sociologických průzkumů dnes osmdesát procent Ukrajinců uvádí, že věří v Boha. Na Ukrajině samozřejmě působí ještě mnoho jiných konfesí, je to mnohonárodnostní a mnohokonfesijní stát. Jsou ovšem i lidé, kteří se k žádnému vyznání ani víře nehlásí. Musím ale říci, že nyní na Ukrajině religiozita vrcholí.

Proč právě nyní?

Ukrajina je už druhý rok ve válce. Nacházíme se ve velice tragickém období svých dějin. Máme velmi mnoho mrtvých, velmi mnoho raněných, dva miliony uprchlíků. Nikdo z vlády ani z politiků nebo diplomatů nedokáže lidem vysvětlit, proč tak trpíme, jaký smysl mají naše oběti, ani co s námi bude zítra. Proto lidé na takové otázky hledají odpovědi v náboženství. Řekl bych, že válka je příčinou toho, že se lidé hromadně vracejí k Bohu. Ale nejen to – lidé se také začínají dívat kriticky na ty církve, na ty kostely, kam tradičně chodili. Jakmile jim církev nedává odpovědi na otázky, které u ní hledají, opouštějí ji.

Můžete uvést nějaký příklad?

Ano. Například Ukrajinská pravoslavná církev moskevského patriarchátu. Ta nyní prožívá velkou krizi vlastní identity. Lidé totiž nedokážou pochopit, proč lidé, kteří patří ke stejné církvi jako oni, přicházejí k nim domů a zabíjejí. Část těchto lidí z církve odchází a úplně odpadají od víry. Někteří zase přecházejí k jiné pravoslavné církvi. Někteří se uchylují k protestantům nebo k jiným vyznáním, kterých je na Ukrajině opravdu hodně – ale stále dál hledají odpovědi na své existenciální otázky.

Ukrajina se tedy vrací k víře?

Dá se to tak říci. Jenže zároveň na Ukrajině znovu probíhá sekularizace. Často se setkáváme s představou, že skutečně evropská Ukrajina je Ukrajina bez církví. Hlavně ale na Ukrajině existuje krize důvěry: důvěry ve vládu a v politiku. A tím, komu lidé v současné době nejvíce důvěřují, jsou právě církve. Proto se také na církve hodně útočí. Pokud se naše církve dokáže v této situaci udržet, dokáže lidem poskytnout odpovědi na jejich otázky, pak dokážeme v dnešní situaci obstát. Je tomu tak vždycky: církev obstoje, pokud dokáže v konkrétní situaci lidem a národu poskytnout odpovědi na otázky, jaké příslušná doba vyvolává. Jestliže církev mlčí k nějaké lži nebo zabřednou do korupce, hromadění bohatství nebo dalších společenských neduhů, pak jim lidé řeknou: Lékaři, starej se, abys vyléčil sám sebe!

Arcibiskup Svyatoslav Ševčuk (nar. 1970), vyšší eparcha kyjevsko-haličský, je od r. 2011 metropolitou kyjevským. V letech 1983–89 tajně studoval na Ukrajině řeckokatolický seminář, posléze studoval v centru Don Bosco v Buenos Aires (1991–92) a ve Lvovském teologickém semináři Svatého Ducha (1992–94) a poté absolvoval Univerzitu sv. Tomáše Akvinského v Římě. Vysvěcen na biskupa byl 7. dubna 2009. Petruška Šustrová, LN 3.3.2016

MILOSRDENSTVÍ?

Zimní slunce prozářilo povzbudivě místnost, dívám se oknem ven. Za chvíli se objeví pan Novák. Skončí směnu v továrně a přijde si popovídat o tom, co dál. Pár let po padesátce, pět dětí, žije s rodinou v hospodářské usedlosti na Vysočině. Dělá mu starosti syn Toník. Zatím ho nevyhodil z domu, ale mnoho k tomu neschází.

Kluk se vyučil, ale nikde oficiálně nepracoval. Je šikovný automechanik, ale vždycky dělá jen načerno. Chytl se party „dobrých“ kamarádů. Nepracují, pijí, zlí jazykové říkají, že prodávají drogy a z toho žijí. Táta Novák je z Toníka nešťastný. Ostatní dospělé děti mu nadávají, že měl toho prevíta dávno vyhodit. S manželkou se rozhádali, protože si kvůli synovi na sebe vzala bez vědomí manželka dvě půjčky, aby mu pomohla s dluhy. Vždycky se ho zastávala. Opravdu mu „pomohla“. Hlavně rodinnému rozpočtu – ještě sedm let budou manželé splácet věřitelům manželčiny půjčky, které jí kluk samozřejmě nechal na starosti. Vždyť se pod ně podepsala. Sama je nyní doma – nemocná, v invalidním důchodu. Syna litovala. Před pár měsíci sehnal pan Novák klukovi místo v továrně. Syn dělal osm týdnů, výdělek by byl slušný. Pracovní rytmus však mladík nevydržel. Zpočátku si pan Novák myslel, že syn nastartuje, začne vydělávat a pomocí osobního bankrotu se dostane z nebezpečných dluhů. Toník se dokonce - díky tátovi - ocitl i u nás v poradně. Hoch jak obrázek, oči anděla. Všechno jsme propočítali - při pravidelném placení splátek a za předpokladu práce a výdělku, by Toník oddlužen jako

JARO JE TU!

Naštvanost je prý celosvětová, není to jen český jev. Říkal to dnes v rádiu vzdělaný politolog, a nejspíš má pravdu. Ve světle obecné negace všeho druhu je tu ovšem jedna skvělá zpráva: Přišlo jaro! Ano, zní to naivně, uznávám. A přece jen ta ověřená danost, neměnnost a pevnost, která funguje navzdory všemu, nám zas tolik vlévá sílu do těla a rozjasňuje zimou unavenou mysl. Jaro je dechberoucí jako hudba. „*Cosí takového, jako když dobrý jarní vzduch prozářený sluncem zpívá ve stromech, hřeje a dodává vědomí, že je dobře žít,*“ napsal jeden kritik o zpěvu operní pěvkyně Jarmily Novotné. Jaro je silné jako rostlin-

ky tlačící se z hlíny nahoru za světlem. Jaro umí čarovat: „*Některá kouzla jsou tak jemná, že ani nemají pointu, a přesto se tají dech, co to je za zázraky.*“ Filip Topol.

Přestože budeme dál pod palbou nejistoty a negace, přestože budeme dál prožívat svá i cizí trápení, budeme dál nemocní a budeme dál umírat - jaro je tu! Jaro se svým sluncem, světlem, radostí z prkotin a s Velikonočním Důkazem... /M

svobodný muž bez problému zvládl. Objednal se tedy do poradny znovu - s předstihem, než si sežene všechnu možnou dokumentaci. Nepřišel, až na náhradní termín, který mu sjednal táta. S milým úsměvem mi sdělil, že celou výplatu proházel automaty a že se mu v té blbě fabrice dělat nechce... Koně přivedeš k brodu, ale pít ho nedonutíš...

A tak Toník nepracuje, ale doma bydlí. Ohrožuje všechny členy početné rodiny svými dluhy a následnými exekucemi. To víte, exekutor se v domácnosti porozhlédne, co by se všechno dalo zařadit do seznamu zabavených věcí a zpeněžit.

Ti, které neoprávněné zabavení majetku postihne, se samozřejmě podle zákona mohou bránit, ale je to nepříjemné a pracné.

Možná by bylo jednodušší kluka z domu vyhodit. Už jsme s panem Novákem na toto téma vedli rozhovor, ale on je táta příliš milosrdný...

Dopisují později - pan Novák navečer řešil, jak sepsat se sousedem řádnou písemnou smlouvu o výpůjčce motorové pily. Obává se, že by exekutorský pracovník mohl zařadit do seznamu i věc hodného souseda. Proč by nemohl? Nebylo by to poprvé. Písemná smlouva je jen na místě.

„Víte, já si snad sepišu i závět, vždyť mě z toho ze všeho ještě raní!“ „A proč by nemohlo? Nebylo by to poprvé“, myslím si. Dobře napsaná závět je jen namístě. A kolotoč problémů a starostí nekončí... Nezdárný syn zdárně likviduje rodinu.

Co je milosrdenství? Láskyplný pohled Krista nebyl naivním.

JF

AKTUALITY

BESEDY SE SNOUBENCI A NOVO- MANŽELY

(víra není podmínkou)
každou neděli v 18 hod. na faře.

Česká křesťanská akademie připravuje:

- přednášku **Aleny a Martina Fendrychových „Uprchlíci, migranti a my“**

9. dubna, v 19 hodin v evangelickém kostele.

- přednášku **ThDr. Martina Chadimy ThD. „Jeroným Pražský“**
12.5. v 19 h v evangelický kostel.

PASTORAČNÍ PLÁN 2016

duben:

- 1.-2.4. Ministrantský kurz (10-15) let (akce diecéze)
- 9. 4. Přednáška: Uprchlíci, migranti a my
- 10.4. Misijní štrůdlování
- 15.-17. 4. Diecézní setkání ministrantů
- 23.4. Diecézní svatovojtěšská pouť (akce diecéze)
- 23.4. Brány památek dokořán

květen:

- 1.5. Koncert - Belgické ozvěny kostel sv. Václava
- 12.5. přednáška ThDr. Martin Chadima ThD. „Jeroným Pražský“
- 14.5. Svatodušní vigilie
- 15.5. Svatodušní svátky
- 16.5. Svátek Jana Nepomuckého - mše na Kopečku
- 21.5. Diecézní setkání dětí (akce diecéze)
- 22.5. Kopečková pouť
- 23.5. Pouťové dozvuky na Kopečku
- 29.5. slavnost dětí - poprvé ke Stolu Páně

Přátelství Boha křtem přijal

13.3. Mikuláš Staněk

Ke vzkříšení jsme vyprovodili

7.3. Jarmilu Pondělíčkovou 88 let
18.3. Marii Kaškovou 86 let

DUBEN VE STREETU

- 1. 4. - pátek **April** Jaký byl tvůj nejpovedenější aprílový žertík?
- 4. 4. - pondělí **Stavění trampolíny**
Ukaž, co umíš při stavění trampolíny
- 12. 4. - úterý **Deskovky všude kam se podíváš**

Přijď si s námi zahrát deskovku.

22. 4. - pátek **Den země**
Viš, proč se slaví Mezinárodní Den Země?

29. 4. - pátek **Čarodějnická opékačka**
Přijď si s námi opéct burty a připravit se na Čarodějnice.

Preventivní téma: **Životní prostředí kolem nás**

Viš, čím škodíš životnímu prostředí? A viš, jak ho naopak chránit?

ZPRÁVY Z CHARITY

JARNÍ SBÍRKA ŠATSTVA

V průjezdu fary v Letohradě na náměstí
pátek 29.4. 14 - 17 hod.
sobota 30. 4. 9 - 11 hod.

SBÍRKA ADOPCE NA DÁLKU

V dalším ročníku sbírky se v kostelech letohradské farnosti a díky individuálním dárcům vybralo 80.494,- Kč na podporu vzdělání dětí z nejhudších částí Indie.

Protože v březnu 2016 ukončil A. Anil Kumar své středoškolské vzdělání, snížil se počet podporovaných dětí na dvanáct – jedenáct z oblasti Belgaum a jedno z Bangalore. Vybrané finanční prostředky budou použity na zaplacení nákladů na další rok studia těmto dětem (60.000 Kč). Zbývajících 20.494 Kč bude zasláno jako jednorázový příspěvek pro děti, které jsou bez dárce. Jedná se o děti, které jsou již ve vyšších ročnících školy, a z nějakého důvodu o svého dárce přišly.

Koncem roku 2015 jsme obdrželi od dětí dopisy, ve kterých děkují za podporu a také za letohradskou farnost byly odeslány dětem dopisy, ve kterých jsme jim vyjádřili pochvalu za jejich úsilí a školní výsledky, poděkovali za jejich modlitby a poslali fotografii z bohoslužby. Projekt Adopce na dálku má pro indické děti velký význam. Vzdělání jim umožní sehnat v budoucnu kvalifikovanou práci. Internátní škola, která byla vybudována díky českým dárcům, poskytuje dětem kvalitní vzdělání. Dětem, které nemají rodiče, se stala domovem, získají zde kamarády, mají možnost lékařské péče. Pět tisíc Kč ročně tak může zásadně změnit život jednoho dítěte v Indii. Děkujeme za podporu všem, kdo přispěli na tento projekt.

CHARITNÍ PLES 2016

Na jubilejní XX. charitní ples 6. února v Letohradě, přišel rekordní počet návštěvníků. Výtěžek z akce činil s podporou firem i jednotlivců 83.199 Kč a je věnován na opravu střechy správného střediska v Letohradě.

Tradiční společenskou akci opět věrně provázela skupina Combi z Rychnova n. K. Po kančím guláši i řízkách se jen zaprášilo a pak už čekal zlatý hřeb večera: přímo z doby svých začátků v roce 1991 přijela na kole – tehdy jediným dopravním prostředkem – charitní sestřička. Šťastnému výherci hlavní ceny se od ní dostalo odborného zdravotnického ošetření před diváky s nezbytnou vnitřní dezinfekcí na závěr.

Byl to vydařený večer, a to díky podpoře mnoha lidí. Třista návštěvníků vytvořilo příjemnou atmosféru, kolem padesáti dobrovolníků připravilo jídlo, cukroví, obsluhu, výzdobu sálu nebo tombolu a více než sto čtyřicet sponzorů věnovalo dary do tomboly. Bez práce a nezištného přístupu všech těchto ochotných lidí by charitní ples nemohl být tím, čím je. Oblastní charita je za tuto pomoc velmi vděčná a děkuje každému, kdo se na zdaru této akce jakkoliv podílel. /M

MEZINÁRODNÍ HUDEBNÍ FESTIVAL Letohrad 2016

od 4. do 12. června v Letohradě a jeho okolí. Záštitu této významné a jedinečné akci poskytl opět Mgr. Miluše Horská, místopředsedkyně Senátu Parlamentu ČR, MVDr. Pavel Bělobrádek, Ph.D., MPA místopředseda vlády ČR pro vědu, výzkum a inovace, Ing. Petr Šilar, senátor Parlamentu ČR a JUDr. Martin Netolický, Ph.D., hejtman Pardubického kraje a nově pod patronací bývalé ministryně zahraničních věcí USA paní Madeleine Albrightová.

V letošním, 27. ročníku nás čeká celkem 10 hlavních koncertů a řada doprovodných akcí. Předprodej vstupenek v IC Letohrad, Václavské nám. 77 - od 2. května 2016.

Pro ostatní koncerty se vstupenky budou prodávat vždy 45 min. před koncertem.

V Letohradě to bude ještě varhanní koncert v kostele sv. Václava (5. 6.), Den Univerzity Hradec Králové (5. 6.) - PUTOVÁNÍ ZA HUDBOU A POZNÁNÍM zpříjemněné číší vína - cesta za historickými památkami města Letohrad. Na každém z šesti zastavení (evang. kostel, zámek, kostel sv. Václava, zámecký park, kaple na Kopečku a závěrečný folkový koncert v ambitech kaple) účastníky čeká 10-minutový hudební vstup a inspirativní zamyšlení nad nadčasovými tématy. Účastníci putování s razítky v průkazu budou mít na odpolední folkový koncert zdarma vstup a číší vína. Paralelně bude probíhat speciální program pro děti – soutěže, naučný program, malé dárky pro zúčastněné... Máme se všichni jistě na co těšit.

Závěrečný koncert festivalu - v neděli 12. 6. na zámeckém nádvoří v Letohradě - Antonio Vivaldi a známé filmové melodie.

Řada koncertů bude opět v sousedních městech a obcích v okolí Letohradu - Jablonné n.O. (7. 6.), Horní Čermná (9. 6.), Výprachtice a Lukavice (10. 6.). V poutním kostele na Hoře Matky Boží v Králíkách koncert Ave Maria v sobotu (1. 6.)

Přesný program na: www.mhf.letohrad.cz

Doc. František Vaníček,
umělecký ředitel MHF Letohrad

PODĚKOVÁNÍ

Děkujeme paní Janě Skalické, sestřičkám z Charity, obzvláště paní Heleně Jurenkové za obětavou pomoc a vzornou péči o naši maminku paní Jarmilu Pondělíčkovou v posledních dnech jejího života. Náš dík také patří MUDr. Nosálové ošetřující lékařce. Rovněž děkujeme panu faráři Vackovi, který naši maminku navštěvoval a duchovně doprovázel.

Rodina Stejskalova

Děkujeme manželům Štefanovi a Marii Čandovým za vytvoření nástěnky ke 100. výročí narození pana faráře Petra Ducháčka.

BLAHOPŘÁNÍ

Paní Jaroslava Jirůšková, blahopřejeme Vám k 92. narozeninám. Ať se Vám v Domově důchodců v Ústí n.O. i nadále dobře daří.

letohradská farnost

Židé v Kyšperku 1700 – 1945

Knížka **Stanislava Adamce**, mapující historii místní židovské komunity, vychází po patnácti letech v druhém, upraveném vydání. K zakoupení je v IC v Letohradě, v Lékárně u Kosmy a Damiána v Letohradě, případně e-mailem: ivamarkova@tiscali.cz

KAPLE SV. JANA NEPOMUCKÉHO NA KOPEČKU

Před několika roky jsme začali s její generální opravou. Díky grantům Ministerstva kultury, Pardubického kraje a příspěvkům Města Letohradu jsme už opravili střechy kaple a ambitů. Loni se nám podařilo odvodnit nádvoří a položit novou dlažbu. Letos máme v plánu opravit omítku a kamenné prvky kaple. Přibudou také okapové žlaby a hromosvody. Po získání financí se pustíme do opravy statiky sklepů a do opravy kamenného soklu stavby. Pak nás čekají vnitřní a vnější omítky. Potom položení nové dlažby v ambitech. V ambitech obnovíme okno na jih a sever. Sochy, oltář a kazatelna (v havarijním stavu) také potřebují zrestaurování. To vše bude trvat ještě několik let. Ale už několik roků je Kopeček opět - po vykácení lesa - jedinečnou dominantou Letohradu a okrasou našeho kraje.

Kaple na Kopečku patřila majitelům zámku. Po válce stát Benešovými dekrety znarodnil celé kyšpercké panství. Ale už v r. 1947 kapli převedl na naši farnost. Za minulého režimu byl okolo kaple vysázen les, aby stavbu zakryl (Kopeček byl původně holou pastvinou). Následkem spadaného listí a jehličí z okolního lesa se ucply kanály dešťových vod na nádvoří. Voda z nich narušila statiku jižního sklepa, klenby a nádvoří se provalily. Dobrovolníci z farnosti v 80. letech sklep a nádvoří podle tehdejších možností opravili, poříдили nové omítky a tento architektonický skvost zachránili, přestože byli sledování bdělým okem Státní bezpečnosti.

Farnost dodneška areál udržuje a opravuje. Celý květen rod Moravců zvoní na všechny zvony, Zamazalovi léta využívali severní sklep k výstavám a tak přispěli k životu Kopečka. Několik let paní Jana Zamazalová, farníci a Informační centrum provázeli během léta turisty.

Už před léty Zastupitelstvo Města přijalo nabídku farnosti přijmout kapli sv. Jana Nep. - po opravě - do městského majetku a slíbilo hrazení spoluúčasti ke státním grantům na opravu. Farnost bude nadále používat kapli k pouti a dalším církevním účelům. Léta objekt využíváme ke kulturním akcím

(v ambitech je krásná akustika) a ke svatbám (v ambitech lze uspořádat hostinu). Město Letohrad a farnost hledá, co je třeba při opravě připravit k budoucímu využití areálu.

Město v minulých letech zadalo: studii historicko-stavebního průzkumu „Kopečku“, dokument sanace statiky sklepů a odvodnění nádvoří a vyzvalo dvě firmy k vypracování návrhu dalšího využití areálu (firmu MgA. Patrika Zamazala a Ing. Jana Vinaře).

Farnost připravila podklady pro celkovou generální opravu a pro restaurátorské práce areálu. Zajistila závazná stanoviska Památkového ústavu k jednotlivým opravám.

Tyto materiály slouží k získávání grantů z Ministerstva kultury a Pardubického kraje.

Farnost také generální opravu a restaurování realizuje.

K seznámení nabízíme studii Ing. Jan Vinaře. Jeho firma opravovala kostel sv. Jana Nep. na Zelené hoře u Žďáru nad Sázavou a kostel sv. Jana Nepomuckého v Poraze.

KYŠPERK (LETOHRAD) – POUTNÍ KOSTEL SV. JANA NEPOMUCKÉHO PAMÁTNÍK BAROKNÍCH POUTÍ

Koncepce využití a náměty pro provoz a další rozvoj

Úvod

Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého v Kyšperku (dnešním Letohradě) svým vznikem, svou dominantní polohou i svým architektonickým řešením dokonale naplňuje cíle, potřeby a formu dobového fenoménu, kterým byly barokní poutě.

Poutě, jejichž cílem byla návštěva posvátných míst a účast na rituálech k nim vázaných, jsou zřejmě stejně staré jako kultura. Připomeňme jen proslulost Delf, Dódóny, Eleusiny v Řecku, nebo Svantovítovy svatyně na Rujáně.

Cílem poutě bylo setkání s duchovnem a osobní podíl na něčem, co přesahuje pozemskou zkušenost. To vyžadovalo aktivní účast a určitou újmu (strádání, pokání) účastníků, jejíž formou byla i samotná pouť, někdy fyzicky náročná.

Poutě byly součástí křesťanství od samého počátku – poutě do Svaté země, do Říma, k místům spatjání s významnými světci (Santiago de Compostella, Vézelay, Assisi). I u nás vznikala poutní místa již ve středověku. Velkého významu u nás nabyly poutní místa v době pobělohorské, kdy sice byla součástí rekatalizačních snah, ale záhy byla široce akceptována a stala se významnou složkou české barokní kultury. Barokní umění ve své slovesné, hudební i výtvarné podobě tvoří základ české lidové kultury, ze které v 19. století vycházelo mnoho podnětů pro ustavení české kultury národní. A poutě k posvátným místům hrály v životě českého lidu velmi důležitou úlohu.

Nešlo jen o výše zmíněný duchovní nebo náboženský význam poutí, ale díky pravidelné účasti na pouti také o zakotvení věřícího ve světě a v čase, o setkání s vynikajícími díly umění, o společenskou událost, pocit souzářnosti věřících a krajanů, příležitost setkat

se s bližním a pohovořit o věcech osobních i světských. Pouť byla svátkem, kdy byl člověk vytržen z každodenní práce a mohl zažívat pocit něčeho mimořádného. A cesta k posvátnému místu vyžadovala i určitý fyzický výkon, který měl mnohostranný význam zejména pro starší poutníky (a který svým způsobem předcházela pozdější turistiku).

Tímto poněkud obsáhlým výkladem uvádíme náš námět vytvořit z Poutního kostela sv. Jana Nepomuckého v Letohradě PAMÁTNÍK BAROKNÍCH POUTÍ.

Současná doba svůj zájem o kulturní minulost a památky naší země projevuje snahou místních i centrálních institucí o záchranu, konzervaci, opravu i prezentaci památek různých typů, ale výslovný důraz na kulturu poutí dosud nebyl prezentován. Je možné, že se tím dosud projevuje nepřízeň, kterou některým složkám náboženské kultury projevovalo osvícenství (zákazy poutí Josefa II.), ale i doba komunismu, které se podařilo náboženské poutě prakticky zlikvidovat.

Ve srovnání s katolickými zeměmi, kterých se tyto politické restriktce nedotkly, a kde se zachovala určitá kontinuita s akcentovanou zbožností 18. a 19. století (Bavorsko, Rakousko), pocítujeme u nás určitou mezeru, která znesnadňuje chápání souvislosti kulturního a duchovního vývoje země. Proto je pro nás obnova poutního kostela sv. Jana Nepomuckého v Letohradě jednoznačnou výzvou pro zřízení PAMÁTNÍKU BAROKNÍCH POUTÍ.

Koncepce ideového a stavebního řešení

Podstata kostela jako památky barokního umění, která sloužila více než 200 let poutím, je nedotčená.

Každý účastník poutě se musel vyzpovídat, účastnit se mše a přijmout Svatost oltářní. Do velkých kostelů, jako byl například kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře, se vešlo mnoho věřících, takže bylo možno zachovat obvyklý průběh rituálu. V současné době se při významných příležitostech v Římě nebo při návštěvě papeže (pražská Letná, Velehrad, Stará Boleslav) konají mše na volném prostranství.

U malých poutních kostelů se věřící předem vyzpovídal ve zpovědnících v ambitu (na Zelené hoře je zachována jednoduchá „polní“ zpovědnice), poté vstoupil s proudem poutníků do kostela a s ním postupoval kolem oltáře, kde byla permanentně sloužena mše – tím byla povinnost přítomnosti na mši naplněna. V Letohradě je pětiboký oltář, u kterého současně sloužilo pět kněží (v poutním kostele sv. Víta v Dobřanech u Plzně je oltář trojboký). Svaté přijímání se pravděpodobně odbyvalo v prostoru mezi kostelem a ambitem.

V suterénu letohradského kostela byly noclehárny pro poutníky. Na louce na jižní straně kostela byly zřejmě umístěny stánky, ve kterých si mohli poutníci koupit občerstvení, případně památky z poutě, pravděpodobně zde byly i atrakce pro rozptýlení a pobavení poutníků.

Památník barokních poutí by měl zachovat

O ÚCTĚ K PŘEDKŮM, O NÁVRATU DOMŮ A K SOBĚ SAMÉMU...

S Ing. Zdeňkem Štěpánkem,
jednatelům Koučink akademie Libchavy:

Vaše rodina byla v 50. letech vystěhovaná ze zdejšího kraje do pohraničí. Můžete o tom něco povědět?

Můj děda, František Štěpánek, pocházel z 9 dětí, z nichž každý se nějak prosadil. Děda začal jako lesník v Žamberku u barona Parische a pak hospodařil na 130 ha až do války jako nájemce žamberského dvora. Ve válce ho Němci vystěhovali na Poplužní dvůr do Žamberka-Helvíkovic a ze žamberského dvora udělali koňský lazaret. Po válce se děda zpátky nevrátil, zůstal na Popluží. Brzy na něj začal být - jako na významného hospodáře - vyvíjen velký tlak, aby vstoupil do JZD. Děda se byl tehdy podívat za jedním známým, který byl nejlepším hospodářem v Rokytnici a který do JZD vstoupil. Ten už ale viděl, kam se to ubírá a varoval ho: „Jestli chceš přivést vesnici na mizinu, tak běž do toho.“

To byl důvod, proč do družstva nevstoupil?

Ano. Ačkoliv byl velký zastánce myšlenky družstevnictví a stál u základů kempelčický nebo mlékárny v Žamberku, tušil, že u pudy je to s družstevnictvím jinak. Bez něj se ale JZD nedalo založit. Byl pro lidi velkou autoritou, každý se díval, co udělá Štěpánek, a podle toho se zachoval. V r. 1949 byly vy-psány dodávky státu podle množství hektarů a kusů dobytka. Byly nesplnitelné. Děda na to tehdy řekl: „Němci byli okupanti, ale k Čechům se chovali líp než Češi dnes.“ Přidalo se k němu ještě asi sedm lidí, a tím si podepsali ortel. Nastaly soudní procesy, ve kterých byli nazváni rozvraceči republiky. Z dědy udělali exemplární případ. Zavřeli ho a připravili o všechno, co měl. Seděl dokonce s Husákem, o němž prohlašoval, že to byl echtgauner. Táta šel k PTP do dolů, kde přežil i zával. Celou rodinu komunisté násilně vystěhovali v r. 1951 na Jiráskovy Skály u Police nad Metují. Tím ji rozvrátili, a to je nejlepší způsob, jak vzít lidem jejich základní jistotu.

A zbavit kraj nejspornějších lidí...

Dělá to každý totalitní režim. Dělal to Stalin, Hitler, komunisti u nás a dělají to dodnes totalitní režimy ve světě. Zbaví národ jeho elit. A tím nemám na mysli jen intelektuální elity, ale obecné elity životního stylu třígeneračního rodinného soužití, kdy starší přirozeně předávají své zkušenosti mladším, a naopak od mladších čerpá energii a nápady. Každá generace má své nezastupitelné místo. Nejstarší jako nositelka zkušeností, střední generace se svou stabilitou a nejmladší přináší energii a elán. Tuto elitu funkčního soužití se každá totalita snaží zpřetrhat, a tím podlomí lidi v jejich základní jistotě. Vyrvat lidi z jejich kořenů - ano, to se jim povedlo. Dnes už to víme a máme šanci to zpracovat.

Prezentace a dokumentační a výzkumný program Památníku

V kostele a ambitu by mělo být (z depozitářů, případně formou kopií) doplněno autentické zařízení, které bylo využíváno při poutích (zejména zpovědnice, obrazy apod.).

Atmosféra poutí by měla být dokumentována soudobými prostředky:

Natočení filmů se statisty v dobových kostýmech, které by dokumentovaly důležité momenty, jako zpověď, sloužení mše, přijímání, případně i ubytování poutníků nebo prodej ve stáncích a lidovou zábavu na louce.

Filmy budou natočeny z pozice účastníka, mohou být prezentovány promítáním na volné stěny v ambitu, případně na obrazovkách ve zpovědnicích, na klekátkách nebo na přenosných tabletech.

Prezentace by měla být k dispozici návštěvníkům v kostele i v ambitu.

Ve studijním prostoru by měly být k dispozici další zájmové okruhy, které budou tvořit dlouhodobý studijní program, koordinovaný a archivovaný Památníkem. Jednotlivá témata mohou být zadávána odborným ústavům, soukromým badatelům, vysokým i středním školám. Uvedený program by mohl být podkladem pro získání grantů, které by přispěly k financování provozu Památníku.

Na obnovu kostela a zřízení Památníku by mělo navázat zřízení turistických cest v trase cest poutních vybavených informačními tabulemi. Historické památníky v těchto trasách by měly být obnoveny.

Závěr

Navržený způsob využití klade minimální nároky na stavební úpravy. Předpokladem úspěšnosti obnovy a prezentace unikátního řešení poutního kostela je jeho kvalifikovaná prezentace, pro kterou jsou v současné době k dispozici dokonalé technické prostředky. Zřízení Památníku barokních poutí bude významným počinem, který se jistě stane cílem laické i odborné veřejnosti.

Dlouhodobý program činnosti Památníku bude zárukou, že si tento skvost barokní kultury uchová svou jedinečnost i v budoucnu.

Murus: Soňa Formanová,
Petr Mandažiev, Jan Vinař

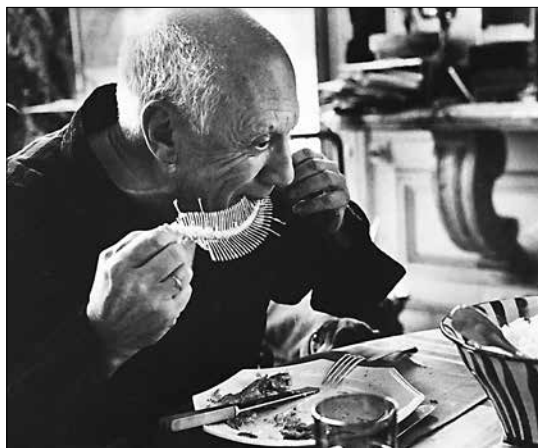
areál v podobě z doby, kdy ještě poutě probíhaly. Nutná zařízení pro návštěvníky (WC, pokladna) by měla mít takový rozsah a měla by být umístěna tak, aby autentickou podobu areálu nenarušila. Památník by měl umožnit konání poutí ve formě blízké formě původní (včetně současné formy liturgie). Skutečnost, že areál bude provozován městem, dává možnost vytvořit zde kulturní a vzdělávací instituci, jejímž cílem bude shromažďování a prezentace poznatků vztahujících se k programové náplni Památníku.

Podstatou stavebního a architektonického řešení by mělo být:

- Nezasahovat do současné podoby kostela a ambitu - nepřichází v úvahu uzavření ambitu prosklenou nebo jinak řešenou stěnou.
- Nevkládat nové konstrukce nebo příčky do dvora nebo ambitu.
- Nebudovat nové suterény. Při realizaci odvodnění bylo zjištěno, že kostel je založen na úzkém skalním hřbetu, který vystupuje pod dlažbou dvora, suterény byly založeny na svazích. Rozšiřování suterénů by tedy znamenalo náročné sekání do skalního masivu.
- Neupravovat přístupovou cestu od města. Vzhledem k zachování autenticity považujeme za nutné ponechat beze změny současný, poněkud obtížný přístup od města.
- Nebudovat parkoviště při vstupu do ambitu.
- Vytvořit podmínky pro využití louky na jižní straně pro pořádání kulturních a společenských akcí (zřízení příjezdu od města a přístupové cesty od obou vstupů do ambitu, případně možnost umístění sedadel na svahu pod kostelem pro auditorium příležitostných akcí).

Doporučujeme tato řešení pro uspokojení potřeb návštěvníků a pro prezentaci Památníku:

- Zřízení záchodů a návštěvnického centra (pokladna, prodej) v suterénu na straně k městu.
- V suterénu na jižní straně zřídit expozici ubytovny poutníků.
- Zpřístupnění obou suterénů vnějšími schodišti.
- Zřízení parkoviště na severní straně, uzavření cesty od severu závorou.
- Umožnění příjezdu invalidních návštěvníků až k severnímu vstupu.
- Zřízení servisního schodiště mezi ambitem a severním suterénem. V ambitu bude vstup na schodiště maskován kopií barokní zpovědnice.
- Zřízení záchodu pro obsluhu v ambitu ve formě kopie barokní zpovědnice.
- Zřízení studijního prostoru vybaveného počítači a malé výstavy (devocionálie, historická vyobrazení) v severním suterénu.

Jak tatínek prožíval vojnu u PTP?

Nejstrašnější prý bylo, že nikdo nevěděl, na jak dlouho tam je - jestli na rok nebo na 15 let. A druhý šílený moment, jak říkal táta, že tam s nimi byli letci z Anglie - váleční hrdinové fárkali za trest do dolů! Potkal se tam s řadou zajímavých lidí, protože se tam sešli samí „nepřátelé socialismu“.

Jak jste na Jiráskových Skalách začínali?

Tátovi bylo dvacet dva, když je vystěhovali. Rodinu umístili do zámečku po Němcích, kde dělal děda správce. Táta byl dřič, jezdil na státním statku s traktorem, byl vyhlášen nejlepším kombajnérem. Nakonec za ním přišli, ať dělá šéfa hospodářství. Vystřídalo se tam několik hospodářů a všechno šlo z kopce. Byly doby, že dobytek žral došky ze střeš, aby nechcpl hladý... Táta tam vybudoval krásné velké hospodářství, špičkový šlechtitelský chov ovcí, jeden z nejlepších teletníků v kraji. On jediný na celém statku nebyl komunista, ale protože měl dobré výsledky, nechali ho tam. Děda ani táta se neuměli přetvařovat, takže jednou, když k nim přijela delegace z ústředí v čele s Novotným, otec mu zcela nepokrytě řekl, že je idiot, protože mu radil, ať vyjedou ke sklizni, když se blížil déšť.

Měli stále problémy s režimem?

Měli, ale ředitel statku byl hodně politiky silný, a držel nad tátou ochrannou ruku, protože byl schopný hospodář, o kterého by nerad přišel. Táta sledovalo StB. Věděli o něm všechno, dokonce mu u výsledku říkali, kdy chodí na záchod. Měli samozřejmě zakázaný pobyt v okrese Žamberk. Takže když byl děda navštívit v nemocnici tátu, který tam ležel po závalu v dolech, už tam na něj čekali a dostal za to basu. A jednou byl děda také na pohřbu svého kamaráda v Rybné, a ten večer někdo v Rybné zapálil stoh. Obvinili z toho samozřejmě dědu. Děda byl nezlomný, soudil se o svůj znárodněný majetek až u Nejvyššího soudu a v r. 1968 se z toho zhroutil.

Vaši rodiče se poznali na Jiráskových Skalách?

Ano, nutno říct, že já vlastně komunistům vděčím za svůj život, protože do tohoto kraje vystěhovali také starý sedlácký rod Havranů, ze kterého je moje maminka. Na Jiráskových Skalách se naši seznámili, a díky nim jsem tady.

Z toho, co říkáte, je patrné, že váš děda i otec měli pevný charakter...

Děda byl celý život černou ovčí, nikdy neuhýbal. A otec byl podobný, oba byli „sví“. Táta byl ohromný tvrdák na sebe. Hodně si na sebe navlil, byl zodpovědný, držel rodinu, obrovský dřič. On to jinak neuměl. Chtěl si dokázat, že obstojí i v tvrdých podmínkách vystěhování. To hospodaření na statku záviselo na něm. Byl také vášnivý nimrod. To byla přímo posedlost, takže když jsme sušili seno, a byl úplněk, tak byl schopný nás s mamkou nechat samotný na louce, a jak náměsíčný šel do lesa na číhanou. Tam byl v klidu. To byl jeho kostel. Měl také respekt k mladým. Pamatuji, že jednou u nás byli nějací nimrodí, to mně bylo tak 14 let, a jeden z nich nadával na dnešní mládež. Táta mu řekl: „Hele, ty si asi už nepamatuješ, co jsme dělali my, vid?“ a tohle uznání, který jsem tenkrát slyšel od táty, mám v sobě dodnes. Byl také ohromný bojovník. Někdo vypadá, že bojuje, ale ve skutečnosti nebojuje. On nic neříkal, ale bojoval. Když měl umělý kloub a měl nařízeno chodit s berlemi, tak on je zahodil a chodil bez nich. Jeho život byla dřina a bolest. Vydržel nesku-tečnou bolest. V osmdesáti letech chodil běžně s bolavýma nohama 10 km se psem ve vysokém sněhu, když dohledával. Byl symbolem umanutosti a přesvědčení, že se nikdy nevzdá. Vedle fyzické bolesti byl jeho život jistě plný i psychické bolesti, ale o tom nikdy nemluvil. Pamatuji si na jednu rozmluvu s ním, mně bylo kolem patnácti. Říkal mi, že si uvědomuje, jak ovlivňuje můj život, ale že neumí jednat jinak. Chtěl jsem tehdy pracovat v ZOO a jít na veterinu, a to samozřejmě nešlo.

Kde jste studoval?

Jeden tátův známý, který byl komunista, mě dostal do Kostelce n.Orl. na zemědělskou školu. Někteří lidé byli ve straně jen proto, že neměli sílu odolávat, ale druhým neškodili. Takto pomohl ten tátův známý i mně - za tři pytle brambor. V Kostelci byla bezvadná, praktická škola. Stavěli jsme garáže, zedničili, hodně jsme se naučili. Tehdy jsem netušil, že táta mě připravoval na to, že jednou převzmu hospodářství na státním statku po něm.

Vedl vás otec k hospodaření?

Táta mě bral hodně na hospodářství, i když nebylo jeho. Měl v sobě silný rodový vztah k půdě a vedl k tomu i mě. Když jsem se v r. 1964 narodil, jel se mnou prý v zavinovačce do Žamberka a ukazoval mi naše pole. Táta i děda mě oba připravovali na to, že jednou se vrátím do Žamberka. Co už pamatuji, je rok 1970. Sešli jsme se na oslavě dědových narozenin. Děda tehdy říkal, že se všechno vrátí zpátky, že všechny revoluce jsou jen slepé uličky, které trvají někdy více, jindy méně let, ale že revoluce nikdy nic nevyřešila. Jedině evoluce. Řekl mi, že pokud nebude moct naše hospodářství převzít táta, tak to mám udělat já. No, tenkrát jsem si z toho těžkou hlavu nedělal... bylo mi 6 roků.

Po studiu vysoké školy zemědělské jste převzal po otci státní statek?

Bylo mi 24 let, když jsem opravdu převzal po otci práci na státním statku. Bylo to velmi těžké, měl jsem na starost 400 ha a 30 zaměstnanců. Do toho ale přišla revoluce a v pro-

sinci 1989 mi děda řekl: „Tak hochu, teď to všechno začíná, a já můžu v klidu umřít.“ A zakrátko opravdu v 95 letech zemřel.

Vrátil jste se do Žamberka?

Přišel za mnou táta a říkal: „Tak se stěhuješ do Helvíkovic.“ Jenže já jsem v tuto dobu dostal nabídku odjet na stáž na Nový Zéland, protože jsme dělali špičkový chov plemenářských ovcí. Řekl jsem tátovi, že se musím rozmyslet. To je přece životní rozhodnutí, jestli půjdu na rozbořený dvůr do Žamberka nebo na Nový Zéland. A zpětně si toho na sobě hodně vážím, že jsem tátů slepě neposlechl, ale rozhodl se sám.

Co vám v rozhodnutí pomohlo?

Hned po revoluci jsme jeli do Rakouska - poprvé na západě, byli jsme jak u vytržení. Viděli jsme tam ty zelené kopce, udržované stavby a pole, měl jsem v očích slzy. V městečku, kde jsme zastavili s autobusem, šli všichni nakupovat, a já jsem šel do kostela. Byl jsem hluboko v sobě a měl uvnitř sebe toto dilema. A tam, v tichu kostela, jsem došel k přesvědčení, že mi nic jiného nezbyvá, než se vrátit do Žamberka a dát ty věci do pořádku. Rozhodl jsem se a našel v sobě klid.

Začátky na Poplužním dvoře v Žamberku-Helvíkovicích nebyly určité lehké...

Dal jsem na státním statku výpověď a v r. 1991 jsem se s jednou postelí, skříní a s jedním kama-rádem přestěhoval na Poplužní dvůr. Našel jsem zdemolovanou vybydlenou stavbu, kde byly odmontované i vodovodní kohoutky a bojler. Byl jsem úplně bez peněz a nevěděl, jak začít. Ale věděl jsem, že jsem se rozhodl správně. To bylo důležité. Měl jsem pocit, že jsem se vrátil domů, ačkoliv jsem tam byl jen jednou jako mimino v roce 1964. Bylo to velmi silné. Spoustu lidí jsem znal jménem z vy-právnění mého otce a děda. Když lidé kolem viděli, že na statku někdo je, postupně jsem se s nimi seznamoval. Přišel třeba jeden pán a ptal se mě, jestli jsem Štěpánek. Já jsem odpovídal, že ano, a on mi na to řekl, že si u něj děda schoval v r. 1951 vosk, tak ať se pro něj někdy stavím. Čtyřicet let měl na půdě dědův vosk! Pak přišel další člověk a řekl mi, že koupil po dědovi flintu, ale že ji nechce, a vrátil mi ji. Cítil jsem, že jsem udělal dobře... A poznal jsem bohatství rodu - děda byl velký fra-ger a pojem pro lidi. Když jsem řekl, že jsem Štěpánek, měl jsem otevřené dveře...

Jak jste z ruin Popluže vybudoval respektovanou firmu?

Začínal jsem - jak mi poradila babička - s chovem selat, protože z toho je jistý příjem každý měsíc, a postupně jsme rozjeli šlechtitelský chov prasat. Přivezl jsem si šlechtitelský chov ovcí, který jsme s tátou budovali soukromě ještě na mých studiích - dali jsme napůl peníze, já měl něco z brigád, a začali s unikátním šlechtitelským chovem ovcí. Byly jen tři chovy tak náročného plemene v republice. Šlechtitelství mě bavilo, ale když jsem viděl, že ta honba za špičkovými vlastnostmi vede k větší nemocnosti, a že to celé vlastně není dobře, chov prasat jsem prodal, a zůstal už jen u ovcí a krmivářství. Měl jsem jeden dobrý nápad ve výživě prasat, který dal možnost se

v tomto oboru hodně rozjet, a tak vznikl Fitmin - výroba krmiv pro zvířata. Ruku v ruce s tím přišlo založení speciální výroby strojírenských technologií Ditech a centrum Chlorella - výroba potravinových doplňků zdravé výživy. Nakonec jsem Popluž po 15 letech prodal a zabývám se koučováním jednotlivců i kolektivů v rámci naší Koučink akademie v Libchavách. Věnuji se rozvoji firem, školství a vědu mezinárodní školu koučinku.

Z té pestrosti, která je za vámi, je patrná vitalita, dřina a pracovitost, jakou jste viděl u svého tatínka a děda...

Celý život hledám, tvořím a buduji. Hledám, jak být užitečný a jaké tady mám v danou chvíli poslání. Zažil jsem, co to je vykořenění a co je to návrat domů. Cítil jsem zodpovědnost za rodový majetek a svobodně jsem se rozhodl, že napravím jednu nespravedlnost, která se naší rodině stala. Pracoval jsem 15 let dnem i nocí, až jsem onemocněl... Když se v systému děje velké bezpráví, tak různě přebíráme břemena našich předků. To dělá mnoho lidí. Existují systemická pravidla, která platí, aniž o nich víme. Buď je dodržujeme nebo ne. Někdy se nám nedaří jen z toho důvodu, že je porušujeme. Jeden z velkých systemických zákonů je, že si každý nese své břemeno. My velmi často z lásky přebíráme břemena našich předků. Nevědomě. Můj otec měl samozřejmě velkou tendenci nést s dědou břemeno jejich života. Oni to ti naši dědečkové v danou chvíli potřebovali, jinak to neuměli, respektovali svoji dobu. My bychom často chtěli něco z historie aplikovat do dnešní doby. A to je omyl.

Poučení tedy v historii nenajdeme?

Těžko. Zkušenost je nepřenositelná. My to musíme hledat teď. Samozřejmě s úctou k našim předkům. Historie je cenná, ale při jejím výkladu trochu hrozí nebezpečí udělat něco, aby se vyrovnala minulá příkoří. A to nejde. Každý má své téma, tatínek měl své, já mám jiné...

Každá generace má své problémy, které má řešit. Ale do určité míry přesto nese témata minulé generace prostě proto, že má nějaký majetek, půdu, dům. Kde je hranice toho, co přebírat, a co už ne?

Spousta lidí to vše bere jako závazek. Já byl to samé. Mám v sobě zakódované, že o dům je třeba se postarat. Ale může se vám stát, že se dostanete na rozcestí, a kdybyste zůstali v tom starém, budete to už dělat pro své předky, ne pro sebe. Prodat Popluž bylo pro mne velmi těžké životní rozhodnutí. Kdykoli o tom začnu mluvit, derou se mi slzy do očí, protože jsem prodal něco, co mi s láskou a úctou předali mí předkové. Musel jsem si ale v určité době položit otázku, co mám nebo nemám v rámci rodu dokončit? Já se zavázal k tomu, že dám Popluž do pořádku a že napojím rodinu zpět na její kořeny. Toto rozhodnutí padlo tehdy v Rakousku v kostele. V té divočině patnácti let, kdy jsem to opravdu dělal, jsem zapomněl na sebe. Přičemž celých 15 let jsem měl ohromnou ochranu, chodili ke mně lidé, kteří mi pomáhali. Děly se opravdové zázraky. Život mi přál a vše nahrávalo k tomu,

abych Popluží dal znova dohromady a uvedl do života. Sloužil jsem rodu bez ohledu na sebe, až jsem onemocněl. Pán Bůh mi ukázal jinou cestu. Cítil jsem, že držím břemena, která mi už nepatří. Buď vám život nahrává, nebo začnete cítit, že něco není dobře. Někdo to chce přemoc - už to slovo obsahuje, že takovou moc nemáme. Když to přemáháme, může přijít nemoc.

Nepřemáhat se, vnímat sám sebe, své myšlenky, své tělo?

Být v souladu se Zdrojem života - to je téma lidství. Otevřít se. Dovolit si vnímat sám sebe, dovolit si říct ne... První a nejdůležitější, co se stane, že se srovnáte sami se sebou. Zažil jsem už tolik krásných důkazů, že tohle je po nás chtěno. Onemocněl jsem rakovinou před 17 lety. Od té doby mám jasno: buď jsem v souladu a dělám, co mám dělat nebo ne, a dostanu ránu. V době nemoci bylo důležité položit si otázku, proč tady ještě mám být? Pak se mohu uzdravit. Já v té době jsem měl manželku, dvě děti a podepsanou velkou směnku na firmu. Kdyby se se mnou něco stalo, nechám po sobě tři žebráky. Tehdy jsem si dal za úkol zbavit se té směnky, něco dotáhnout, takže jsem občas seděl v práci i s kapačkou. Často jsem měl na mysli jednu řádovou sestru v Praze, která měla agresivní typ rakoviny tlustého střeva, na kterou se umírá do měsíce. Ona s tím žila tři roky a říkala: „Až si mě Pán Bůh bude chtít vzít, tak on si mě vezme, ale teď tady mám ještě nějakou práci.“ Důležité je najít smysl. A tohle je člověk schopen poznat. Nemůžu mít barák jen proto, že ho rodiče postavili, a přitom svůj úkol cítím jinde. Toto byl jeden z mých velkých přerodů.

Nenarušil se prodejem Popluží váš vztah s tatínkem?

Náš vztah se hodně zhoršil, a trvalo několik let, než pochopil můj postoj. Nakonec mi řekl, že mi rozumí a že jsem to udělal dobře... Já jsem šťastný, že jsem splnil svůj závazek - dal Popluží do pořádku, navázal jsem na rodovou kontinuitu a prodal ho slušným lidem. Ale poznal jsem také, že tudy už moje cesta nevede. To není nezodpovědnost, ale respektování

sama sebe. A naslouchání své vnitřní otázce: Co je užitečné udělat?

Jak se dá jednoduše formulovat proces cesty ke zklidnění a vnímání sama sebe?

První je přijmout své předky a předat jim všechna jejich břemena. Tím se stanu dospělým. Někdo to má jednoduché a stačí mu tato jedna věta. Někdo to má naopak hodně těžké. Je dobré znát historii svých předků a s úctou je nahlížet. Ale já jsem tady a teď. Žiju svůj život. Každý v sobě máme takovou rodovou životní energii, generační danost, kterou nám předává matka. Když matka sama tuto energii nemá, dítě ji celý život hledá. Je to nepopsatelné, občas se jí dotýkáme. Tohle napojování na kořeny je velmi silné a dojemné. Řada lidí to dělá nevědomě sestavováním rodokmenů a hledáním svých kořenů. Je třeba se v hluboké úctě poklonit našim předkům, protože oni pak za námi stojí a dávají nám sílu. Ale nepřebírat jejich břemena a nepředávat je svým dětem. My jsme první generace, která toto ví, a má možnost to zpracovat. Nikdo před námi tu možnost neměl, dělali to nejlepší, co ve své době mohli a uměli.

Co je podle vás teď pro společnost důležité?

Návrat domů. K sobě. Ptát se sám sebe, co je smysl mého života? Proč tady jsem? V čem jsem cenný? Často pracujeme v koučování s tématem viny. Když cítím vinu, nemohu se dostat sám k sobě. Odpuštění znamená, že ze sebe něco pustím pryč. Odpuštění sobě. Zklidnění. Dělal všechno, co jsem v dané chvíli mohl. Že bych to dnes dělal jinak, to ano, ale jinak jsem to neuměl. Bylo to v tu chvíli pozitivní. Každý dělá to, co si myslí, že je dobré. Jakkoli to zní neuvěřitelně. Když se dostanete třeba k příběhům těch, kdo páchají domácí násilí, mají v sobě často velké bolesti. A když otvíráte jednotlivé příběhy a vidíte, jaká břemena si kdo nese od svých předků, je bezpředmětné bavit se o vině. Tady není nikdo vinen. Je vinen ten, kdo bije své dítě, když byl sám jako dítě bit? Rodiče zůstanou rodiči a našim úkolem je zpracovat respekt k nim, ať dělali, co dělali.

pokračování na str. 11

MOC ZÁVISLOSTI A ZÁVISLOST NA MOCI

*Přednáška Gábora Maté na TED konferenci
v Brazílii*

Jako lékař pracuji ve Vancouveru v Kanadě s lidmi trpícími velmi těžkými formami závislosti. S lidmi, kteří berou heroin, píchají si kokain, pijí alkohol, berou pervitin a další drogy, které existují. A tito lidé trpí. Pokud úspěch lékaře měříme délkou života jeho pacientů, tak jako lékař jsem selhal, protože moji pacienti umírají relativně velmi mladí. Umírají na HIV, na žloutenku typu C, na infekce srdečních chlopní, na infekce mozku, páteře, srdce či krevního oběhu, páchají sebevraždy, umírají na předávkování, násilnou smrtí či během nehod. Když se na ně díváte, napadnou vás slova velkého egyptského spisovatele Naquiba Mahfouza: „Nic nezaznamenaná následky života tak věrně jako lidské tělo.“ Tito lidé totiž ztratili všechno, přišli o své zdraví, o krásu, o zuby, o majetek, o lidské vztahy, často ztratí i svůj život. A přesto nedokáže nic otřást jejich závislostí, nic je nedonutí vzdát se své závislosti. Jejich závislosti jsou velmi silné a je otázka PROČ? Jednou mi jeden pacient řekl: „Nebojím se smrti, mnohem víc se bojím života.“ Otázka, kterou si musíme položit: PROČ se lidé bojí života? Pokud chcete porozumět závislosti, nemůžete hledat to, co je na ní špatné, ale to, co je na ní přínosné. Jinými slovy: hledat na ní to, co člověk ze závislosti získává. Dostává něco, co by jinak neměl? Ano. Závislí získávají úlevu

pokračování ze str. 10

Dali nám největší dar – život. Tento respekt se dnes bohužel hodně mění nastavením společnosti. Rodič je dnes hnán k soudu za něco, co je plně v jeho kompetencích.

Mluvte třeba o tom, co zažili známí v Anglii, kde je někdo udal na sociálku, když nutili na parkovišti před obchodem svému synovi čepici, protože mrzlo, a on ji s pláčem odmítal?

Rodičům se dnes berou jejich práva a povinnosti. To nás jako lidstvo velmi ohrožuje...

Celým naším povídáním se jako nit vine silný mužský vzor a úcta k rodině...

Funkční třígenerační soužití je naše šance. Ideální by bylo navázat na tradici rodičovského pozhánání nebo rituál přechodu mladých lidí do dospělosti. To jsou velmi silné věci, které jsme opustili, ale to neznamená, že tyto rituály nepotřebujeme. Potřebujeme je velmi. Ale neděláme to a učitelé to nevědí. Ano, já měl v tátovi a dědovi velký vzor. Tatínek zemřel loni a poslední dva měsíce jeho života byla pro mě největší škola v životě. Umírání mého táty byla jedna z nejkrásnějších věcí v životě – všichni byli na svých místech - rodina, lékaři, sestry z Charity...

Jakého z darů vašich předků si ceníte nejvíc?

Asi daru inspirovat. Každý máme svoji cestu a můžeme se inspirovat vzájemně. Pojdme žít slušný život a plnit si sny... Pojdme být užiteční životu!

od bolesti, pocit míru, pocit kontroly, pocit klidu, ale jen na velmi krátkou dobu. Otázkou je, proč jim tyto vlastnosti v životě chybí? Co se jim stalo? Pokud se podíváte na drogy jako heroin, morfin, kodein, kokain nebo alkohol - všechny potlačují bolest. Každá svým způsobem tiší bolest. A tak skutečná otázka závislosti nespočívá v tom, proč ta závislost, ale proč ta bolest? Právě jsem dočetl životopis Keitha Richarda, kytaristy Rolling Stones. Jak asi víte, každý je překvapen, že Richard je stále naživu, protože byl velmi dlouho těžce závislý na heroinu. Ve svém životopise píše, že jeho závislost byla touhou po zapomení. Říká, že se ničili, jen aby pár hodin nemuseli být sebou samými.

Sám tomu velmi dobře rozumím, protože znám tu nespokojenost se sebou samým. Znáš tu touhu uniknout ze své vlastní mysli. Britský psychiatr L.D. Laing řekl, že tři věci, kterých se lidé bojí, jsou: smrt, jiní lidé a vlastní mysl. Dlouhou dobu jsem se ve svém životě snažil uniknout před svou myslí. Nikdy jsem sice neužíval drogy, ale unikal jsem skrze práci a jiné aktivity, unikal jsem nakupováním. V mém případě to byla CD s klasickou hudbou, a byl jsem na tom skutečně závislý. Jeden týden jsem za taková CD utratil 8.000 dolarů. Ne proto, že bych je chtěl, ale proto, že jsem se musel od takového obchodu vracet. Jako lékař jsem přiváděl na svět hodné děti, a jednou jsem nechal rodič ženu v nemocnici, abych si mohl koupit klasickou hudbu. Klidně jsem to mohl stihnout, ale jak už jsem byl v prodejně, nedokázal jsem odejít, protože v uličkách byli ti ďábelští dealeri, kteří říkali: „Hej, kámo, už jsi slyšel poslední Mozartovu symfonii?“ A tak jsem zmeškal porod dítěte, a doma o tom lhal své ženě jako každý závislý člověk. Také jsem ignoroval své děti. Víš, jaké to je utíkat před sebou samým. Podle mé definice je závislost každé chování, které poskytuje dočasnou úlevu a potěšení, ale dlouhodobě ubližuje. Má negativní důsledky a nemůžete s ní přestat navzdory těmto dopadům. Existuje tedy mnoho závislostí: na drogách, ale také na konzumu, na sexu, na internetu, nakupování, na jídle. Buddhisté mají představu hladových duchů - stvoření s velkými prázdnými břichy, malými tenkými krky a maličkými ústy, kteří se nikdy nedokážou nasytit, nikdy nedokážou naplnit svoji vnitřní prázdnotu. V dnešní společnosti jsme všichni takovými hladovými duchy, všichni

v sobě máme tuto prázdnotu a mnozí z nás se ji snaží zaplnit zvenku. Závislost je celá o snaze zaplnit vnitřní prázdnotu zvenčí.

Pokud chcete zjistit, proč lidé trpí, odpověď nenajdete v jejich genetice. Musíte se podívat na jejich život. V případě mých pacientů s těžkou závislostí je jasné, proč tolik trpí – protože byli celý život zneužíváni, zanedbávání, opuštění a neustále emočně zraňováni. Proto ta bolest. Je tu ještě jedna věc: lidský mozek. Lidský mozek rozvíjí interakce se svým prostředím, není geneticky naprogramován. Prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, ovlivňuje vývoj jeho mozku. Mohu vám představit dva experimenty s myšmi. Když malé myšce strčíte do úst jídlo, s chutí ho sní, ale pokud jídlo položíte několik centimetrů od čenichu, ani se nepohne. Umře hladem, než aby se najedla. Proč? Protože genetickou manipulací jí vyřadili receptory pro chemickou látku zvanou dopamin. Dopamin je chemická látka, která povzbuzuje motivaci. Vylučuje se, když jsme nadšení, plní života, zvědaví, nebo když hledáme jídlo či sexuálního partnera. Bez dopaminu nemáme žádnou motivaci. Co si tedy myslíte, že závislí získává, když si vezme drogu? Jeho mozek dostane dopaminovou dávku. Je mýtus, že drogy způsobují závislost. Drogy samy o sobě nejsou návykové, většina lidí, kteří vyzkouší nějakou drogu, se nestane závislá. Proč jsou tedy někteří lidé náchylní vytvořit si závislost? Podobně jako jídlo není návykové, a přesto jsou na něm někteří závislí, nakupování není návykové, a přesto jsou na něm někteří závislí, televize není návyková, ale někteří jsou na ní závislí. Proč tu tedy je ta návykovost?

Je tu další experiment s myšmi. Některé mladé myšky, pokud jsou odebrány od svých matek, po svých matkách vůbec netouží. Co by to znamenalo ve volné přírodě? Že zahynou. Opět jim geneticky odstranili receptory oblasti v mozku, kde se chemicky vážou endorfiny – proto ten nezájem. Endorfiny jsou přirozené látky podobné morfinu. Jsou to naše přirozené prostředky, tiší bolest a jsou také zodpovědné za prožívání lásky, umožňují dítěti vytvořit si citovou vazbu k rodičům a rodičům k dítěti. A tak tyto myšky bez receptorů pro endorfiny přirozeně nepociťují touhu po svých matkách. Závislost na drogách funguje tak, že působí na endorfinový systém. Co se stalo těmto lidem, že potřebují tyto látky zvenčí? Stalo se jim to, že když byli v dětství zneužíváni, tato spojení se jim nevytvořila. Pokud ve svém životě nemáte lásku a pouto, zejména když jste velmi mladí, tato důležitá spojení v mozku se dostatečně nevyvinou. V podmínkách zneužívání se děti nevyvíjejí správně a jejich mozek je náchylný k závislosti, když se dostanou k drogám. Prostřednictvím nich zažívají pocit normalnosti, úlevy od bolesti, prožívají lásku. Jedna má pacientka řekla: „Když jsem si poprvé vzala heroin, bylo to jako vřelé objetí, jako když matka objímá své dítě.“

I já jsem pociťoval stejnou prázdnotu, i když ne do takové míry jako moji pacienti. Narodil jsem se v Budapešti v Maďarsku v roce 1944

židovským rodičům těsně před německou okupací. Asi víte, co se stalo židům ve východní Evropě. Byl jsem 2 měsíce starý, když německá armáda vstoupila do Budapešti. Následující den zavolala má matka dětskému lékaři a řekla: „Mohli byste se prosím, přijít podívat na Gábora, protože stále pláče?“ Lékař řekl: „Samozřejmě- že přijdu, ale musím vám říci, že všechny mé židovské děti pláčou.“ Co to způsobilo? Co mohly děti vědět o genocidě a Hitlerově válce? Nic. Reagovali jsme na stres, hrůzu a depresi našich matek. Toto jsou podněty, které formují dětský mozek. A samozřejmě jsem si to interpretoval tak, že mě tento svět nechce. Pokud moje matka u mě není šťastná, určitě mě nechce. Proč jsem se později stal workoholikem? Protože pokud mě nechtějí, budou mě aspoň potřebovat. Budu důležitý lékař, budou mě potřebovat. A tak se vyrovnám s pocitem, že jsem nechtěný. Co to znamená? Že většinu času pracuji, a když nepracuji, jsem pohlčen nakupováním hudby. Jak to vnímají moje děti? Vnímají to tak, že i ony jsou nechtěné. Tímto způsobem nechtěně předáváme svá traumata a utrpení dalším generacím.

Evidentně tedy existuje mnoho způsobů, jak zaplnit tuto prázdnotu, každý člověk ji zaplňuje jinak. Tato prázdnota je vždy spojena s tím, co jsme nedostali, když jsme byli velmi malí. A tak se díváme na drogově závislého a říkáme: „Jak si můžeš takhle ubližovat? Jak si můžeš do těla stříkat tu odpornou látku, která tě může zabít?“ Ale podívejme, co děláme Zemi? Vypouštíme nepřeborné množství věcí do atmosféry, oceánu a životního prostředí, a tím zabíjíme sebe i Zemi. Která závislost je pak horší? Závislost na ropě, na spotřebě? Která závislost způsobuje větší škodu? A přesto odsoudíme závislého na drogách, protože ve skutečnosti vidíme, že je jako my a to se nám nelíbí, a tak říkáme: „Jsi jiný než my, jsi horší než my.“

V letadle jsem si v novinách četl článek o Nisio Gomesovi, náčelníkovi lidu Guarani v Amazonii, kterého minulý listopad zabili, protože se pokoušel ochránit své lidi před velkými farmářskými společnostmi, které ničí deštný prales a zabírají půdu, čímž ničí životní prostředí brazilských domorodých indiánů. Jako Kanaďan vám mohu říci, že totéž se stalo i tam. Mnoho mých pacientů pochází z původního indiánského obyvatelstva Kana-

dy a trpí těžkou závislostí. Tvoří malou část populace, ale velké procento vězných lidí, závislých na drogách, lidí s mentálním postižením nebo lidí, páchajících sebevraždy. Proč? Protože jim byla ukradena jejich země. Protože byly po generace zabíjeny a zneužívány. Pokud dokážete pochopit utrpení těchto domorodých lidí a mechanismus, který je nutí hledat úlevu v závislostech, co říkáte na lidi, kteří jejich utrpení způsobují? Tito lidé jsou závislí na moci, jsou závislí na bohatství, na zisku, chtějí se udělat většími.

Když jsem se snažil pochopit závislost na moci, podíval jsem se na některé z nejmocnějších lidí v dějinách: na Alexandra Velikého, na Stalina, na Hitlera, Napoleona, Čingischána. Proč tolik toužili po moci? Překvapivě byli všichni velmi nízcí. Pocházeli odjinud, nebyli součástí majoritní populace. Stalin byl Gruzínek, a ne Rus, Napoleon byl Korsičan, ne Francouz, Alexandr byl Makedonec, a ne Řek, Hitler byl Rakušan, ne Němec. Takže trpěli silnou nejistotou a méněcenností. Potřebovali moc, aby se mohli sami se sebou cítit dobře, aby se stali většími. Aby získali a udrželi tuto moc, byli ochotni válčit a zabít mnoho lidí. Neříkám, že pouze malí lidé touží po moci, ale je zajímavé zkoumat tyto příklady, protože moc a závislost na moci jsou vždy výsledkem snahy zaplnit vnitřní prázdnotu zvenčí. Napoleon dokonce i ve vyhnanství na ostrově Svaté Heleny říkal: „Miluji moc! Miluji moc!“ Nedokázal se smířit se ztrátou moci, bez moci neměl žádnou vnitřní identitu. To je velmi zajímavé, pokud to porovnáte s lidmi jako Buddha nebo Ježíš. Pokud se podíváte na jejich příběhy, oběma nabízel dábel moc a oba ji odmítli. Proč? Protože byli uvnitř sebe silní. Nepotřebovali moc zvenčí. Oba řekli ne, protože nechtěli lidi kontrolovat, ale učít je – vliďným příkladem a poznáním, ne silou. A tak odmítli moc a je zajímavé, jak to zdůvodnili. Ježíš řekl, že moc a pravá realita se nenacházejí kolem nás, ale uvnitř nás. Řekl, že království Boha je v nás. Než Buddha zemřel, řekl rozrušeným mnichům: „Neoplakávejte mě, neuctívejte mě, najděte lampu uvnitř sebe, buďte sami sobě lampou, najděte světlo ve svém nitru.“

Když vidíme komplikovaný svět kolem sebe, když vidíme globální oteplování a ničení oceánů, nevhlížejme k lidem, kteří mají moc, aby věci změnili. Lidé u moci jsou často nejvyprázdněnější lidé na světě a kvůli nám věci nezmění. Musíme najít v sobě to světlo, musíme najít světlo ve svých společenstvích, ve svém poznání a vlastní tvořivosti, nemůžeme čekat, až lidé u moci něco kvůli nám zlepší, protože to nikdy neudělají, pokud je k tomu nedonutíme. Tvrdí nám, že lidská přirozenost je soutěživá, agresivní a sobecká. Ale je to přesně naopak: lidskou přirozeností je ve skutečnosti spolupráce a štedrost. Člověk je ve skutečnosti společenský tvor, který chce zlep-

šit svět. Pokud najdeme v sobě světlo a vlastní přirozenost, budeme k sobě laskavější a budeme také laskavější k přírodě.

K přípravě na bohoslužby o nedělích a svátcích

Zelený čtvrtek 18 h. Letohrad
Velký pátek 15 h. Letohrad

neděle 27.4. Slavnost

ZMRTVÝCHVSTÁNÍ PÁNĚ

5.00 h. Orlice 1. Gn 1,1-2,2 Ž 104
2. Gn 22,1-18 Ž 16
3. Ex 14,15-15,1
Ex 15,1-6.17-18
4. Iz 54,5-14 Ž 30
5. Iz 55,1-11 Iz 12,2-6
6. Bar 3,9-15.32-4,4 Ž 19
7. Ez 36,16-17
a.18-28 Ž 42
6.30 h. mše 8. Řím 6,3-11 Ž 118
9. Lk 24,1-12

po bohoslužbě společná snídaně v Orlovně
10.15 h. Letohrad

Pondělí velikonoční

7.15 h. Letohrad Sk 2,14.22-33
8.45 h. Mistrovice Ž 16
10.15 h. Lukavice Mt 28,8-15

sobota 2.4. 19 h. Mistrovice

neděle 3.4. 2. velikonoční

7.15 h. Letohrad Sk 5,12-16 Ž 118
8.45 h. Lukavice Zj 1,9-19
10.15 h. Orlice J 20,19-31

sobota 16.4. 19 h. Lukavice

neděle 17.4. 3. velikonoční

7.15 h. Letohrad Sk 5,27-41 Ž 30
8.45 h. Mistrovice Zj 5,11-14
10.15 h. Orlice Lk 21,1-19

sobota 23.4. 19 h. Mistrovice

neděle 24.4. 4. velikonoční

sbírka na bohoslovce

7.15 h. Letohrad Sk 13,14-52 Ž 100
8.45 h. Lukavice Zj 7,9.14b-17
10.15 h. Orlice J 10,27-30

sobota 30.4. 19 h. Lukavice

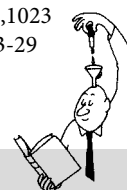
neděle 1.5. 5. velikonoční

7.15 h. Letohrad Sk 14,21b-27 Ž 145
8.45 h. Mistrovice Zj 21,1-5a
10.15 h. Orlice J 13,31-35

sobota 7.5. 19 h. Lukavice

neděle 8.5. 6. velikonoční

7.15 h. Letohrad Sk 15,1-29 Ž 67
8.45 h. Lukavice - pouť Zj 21,1023
10.15 h. Orlice J 14.23-29

Okénko do farnosti - Vydavatel Farnost sv. Václava v Letohradě

Adresa redakce: Václavské náměstí 57, 561 51 Letohrad, tel. 465 620 357 • Redakce: Václav Vacek, Iva Marková, Miloslava Šejvlková, jazyková úprava Jana Kalousková • digitální podobu naleznete na www.letohrad.farnost.cz
Rejstříkové č. MK ČR E 12797 • Sazba: JPG, Tisk: Grantis s.r.o. tel. 465 525 741